

Cuprins

Abrevieri.....	15
Introducere.....	17

PARTEA I

DREPTUL FINANCIAR: RAMURĂ DE DREPT NAȚIONAL INFLUENȚATĂ DE NORMELE DREPTULUI EUROPEAN	19
--	-----------

Titlul I. Noțiuni introductive	21
---	-----------

Capitolul I. Finanțele publice și dreptul financiar	21
I.1. Finanțele publice	21
I.2. Dreptul financiar.....	25
I.3. Dreptul financiar european – ramură autonomă de drept	29

Capitolul II. Principii și izvoare	34
--	----

II.1. Principiile dreptului Uniunii Europene	34
II.1.1. Principiul atribuirii (împuternicirii speciale limitate)	35
II.1.2. Principiul împuternicirii implicite (<i>implied powers</i>)	36
II.1.3. Principiul subsidiarității	36
II.1.4. Principiul proporționalității.....	37
II.1.5. Principiul echilibrului instituțional (<i>checks and balances</i>).....	38
II.1.6. Principiul rangului prioritar al dreptului european față de dreptul național	39
II.1.7. Principiul aplicării directe a dreptului unional.....	40
II.1.8. Principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului	41
II.1.9. Principiul transparenței și al democrației.....	42
II.2. Izvoarele dreptului financiar european.....	42
II.2.1. Izvoarele primare ale dreptului financiar european	43
II.2.2. Izvoarele derivate ale dreptului financiar european.....	52
II.2.2.1. Regulamentul.....	52
II.2.2.2. Directiva	54
II.2.2.3. Decizia.....	55
II.2.2.4. <i>Soft law</i>	56
II.2.3. Izvoarele nescrise ale dreptului financiar european	58
II.2.3.1. Cutume și principii generale de drept.....	58
II.2.3.2. Rolul jurisprudenței în dreptul financiar european.....	59
II.2.4. Izvoarele complementare ale dreptului Uniunii Europene.....	62
II.2.5. Ierarhia normelor	63
II.3. Izvoarele dreptului financiar național	64

Titlul II. Activitatea financiară la nivel național și european	69
--	-----------

Capitolul I. Istoric și coordonate moderne ale activității financiare	69
I.1. Evoluția finanțelor publice	69
I.1.1. Finanțele publice clasice	69

I.1.2. Finanțele publice moderne	70
I.1.3. Finanțele publice contemporane.....	71
I.2. Structura și funcțiile finanțelor publice	74
Capitolul II. Principalii actori implicați în activitatea financiară la nivel național și european.....	79
II.1. Implicarea statului în activitățile economico-sociale	79
II.2. Aparatul financiar al statului	84
II.2.1. Consiliul fiscal	85
II.2.2. Ministerul Finanțelor.....	86
II.2.3. Comisia fiscală centrală	88
II.2.4. Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF)	93
II.2.5. Comitetul Național pentru Supraveghere Macroprudențială	96
II.2.6. Trezoreria publică	97
II.2.7. Instituții unionale cu atribuții în activitatea financiară.....	99
PARTEA A II-A	
DIMENSIUNEA BUGETARĂ A DREPTULUI FINANCIAR NAȚIONAL ȘI EUROPEAN.....	103
Titlul I. Bugete, sisteme și principii bugetare.....	105
Capitolul I. Concepte și evoluție istorică	105
I.1. Bugetul public și sistemul bugetar.....	105
I.2. Conceptul de buget al Uniunii Europene: noțiune și importanță.....	108
I.3. Bugetul public național și sistemul bugetar	111
I.4. Conținutul bugetului public național	113
I.5. Cuprinsul bugetului	121
I.6. Natura juridică a bugetului statului.....	127
Capitolul II. Principiile bugetare	130
II.1. Scurtă introducere privind principiile bugetare în dreptul financiar	130
II.2. Principiul anualității bugetului	131
II.3. Principiul unității bugetului.....	135
II.4. Principiul universalității bugetului	137
II.5. Principiul echilibrului bugetar.....	139
II.6. Principiul realității bugetare	141
II.7. Principiul specializării bugetare	142
II.8. Principiul publicității bugetului.....	143
Capitolul III. Sistemul bugetar european.....	146
III.1. Considerații introductive.....	146
III.2. Structura bugetului Uniunii Europene	147
III.3. Veniturile bugetului Uniunii Europene	150
III.3.1. Resursele proprii tradiționale.....	152
III.3.2. Resursa reprezentând o parte din TVA prelevată de statele membre.....	153
III.3.3. Resursa reprezentând o cotă-parte din venitul național brut (VNB).....	153
III.3.4. Contribuția pentru plastic	154
III.3.5. Alte resurse proprii ale Uniunii Europene	154

III.3.6. Observații suplimentare privitoare la resursele proprii ale Uniunii Europene.....	155
III.4. Cheltuielile bugetului Uniunii Europene	159
Titlul II. Procedura bugetară	168
Capitolul I. Procedura bugetară europeană	168
I.1. Considerații generale	168
I.2. Formularea propunerii de buget și adoptarea bugetului Uniunii Europene.....	168
I.3. Execuția bugetară la nivelul Uniunii Europene	173
I.4. Mecanisme de control și corecție a deficitelor publice excesive ale statelor membre.....	177
Capitolul II. Procedura bugetară națională.....	187
II.1. Activitatea bugetară a statului	187
II.2. Procedura elaborării proiectului de buget	191
II.2.1. Operațiuni prealabile elaborării proiectului de buget	192
II.2.2. Formularea propunerilor bugetare de către ordonatorii principali de credite	195
II.2.3. Rolul Ministerului Finanțelor în elaborarea proiectului bugetului de stat	197
II.2.4. Însușirea proiectului de buget de către Guvern.....	199
II.3. Aprobarea bugetului și adoptarea Legii bugetare anuale	200
II.4. Execuția bugetară (executarea bugetului)	204
II.5. Încheierea exercițiului financiar și controlul execuției bugetare.....	212
II.6. Scurte considerații privind bugetele fondurilor de asigurări sociale	213
II.6.1. Bugetul asigurărilor sociale de stat	213
II.6.2. Bugetul asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale	215
II.6.3. Bugetul asigurărilor pentru șomaj.....	216
II.6.4. Bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate	217
II.7. Răspunderea juridică antrenată de nerespectarea regulilor procedurii bugetare.....	217
Titlul III. Împrumutul public	220
Capitolul I. Noțiuni și concepte.....	220
I.1. Noțiunea de credit public.....	220
I.2. Funcțiile, rolul și condițiile creditelor	221
I.3. Clasificarea creditelor.....	223
I.4. Caracteristicile împrumutului public	225
I.5. Împrumutului public intern.....	228
I.6. Împrumutul public extern. Aspecte recente ale relației României cu instituțiile financiar-bancare internaționale	232
Capitolul II. Datoria publică.....	239
II.1. Concept și evoluții recente	239
II.2. Administrarea datoriei publice guvernamentale.....	241
II.3. Regimul juridic al datoriei publice în România	244
II.4. Reglementarea și controlul relațiilor de credit	249

PARTEA A III-A**REPERE ALE AUTONOMIEI FINANCIARE LOCALE LA NIVEL****NAȚIONAL ȘI EUROPEAN**..... 251**Titlul I. Autonomia financiară locală**..... 253

Capitolul I. Conceptele de autonomie locală și autonomie financiară a colectivităților locale 253

Capitolul II. Finanțele locale în studiile Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și ale Uniunii Europene 259

Titlul II. Finanțele comunităților locale..... 265

Capitolul I. Finanțele locale în România..... 265

I.1. Bugetele locale 265

I.1.1. Discuție privind entitățile administrative care pot avea bugete locale 265

I.1.2. Principii bugetare specifice bugetelor locale..... 268

I.1.3. Ordonatorii de credite și controlul financiar 270

I.2. Procedura bugetară locală..... 271

I.2.1. Elaborarea proiectului bugetului local..... 271

I.2.2. Aprobarea proiectului bugetului local 272

I.2.3. Execuția bugetelor locale 274

I.2.4. Încheierea execuției bugetare locale..... 274

I.3. Veniturile și cheltuielile bugetelor locale..... 275

I.3.1. Secțiunile de funcționare și dezvoltare. Considerații generale..... 275

I.3.2. Veniturile din impozite și taxe locale 277

I.3.3. Serviciile publice locale și taxele speciale asociate..... 279

I.3.4. Venituri locale reprezentând cote defalcate din impozitul pe venit..... 284

I.3.5. Venituri reprezentând cote și sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat..... 285

I.3.6. Transferuri consolidabile de la bugetul de stat 285

I.3.7. Venituri din administrarea domeniului public și privat al unității administrativ-teritoriale și finanțări europene..... 286

I.3.8. Cheltuielile bugetelor locale..... 286

I.4. Împrumutul public local și datoria publică locală 287

I.4.1. Împrumutul public local 287

I.4.2. Datoria publică locală..... 289

Capitolul II. Finanțele publice locale și dreptul european..... 293

Capitolul III. Considerații privind finanțele locale în alte state 300

III.1. Spania..... 300

III.2. Franța 303

III.3. Austria 306

III.4. Statele Unite ale Americii 306

III.5. Danemarca 310

PARTEA A IV-A**DIMENSIUNEA BANCARĂ A DREPTULUI FINANCIAR NAȚIONAL ȘI EUROPEAN.....**

311

Titlul I. Moneda și sistemele monetare

313

Capitolul I. Istoric și reglementare privind sistemele monetare internaționale.....

313

I.1. Moneda și evoluția sistemelor monetare

313

I.2. Apariția și evoluția banilor în spațiul românesc

315

I.3. Moneda: concept, funcții și categorii

317

I.4. Sisteme monetare: noțiune, trăsături, evoluție.....

323

I.5. Principalele instituții ale sistemului monetar internațional

326

I.5.1. Fondul Monetar Internațional.....

327

I.5.2. Banca Mondială

331

I.5.3. Alte instituții financiar-bancare internaționale

336

I.5.4. Relația dintre instituțiile Bretton Woods

345

Capitolul II. Sistemul Monetar European.....

349

II.1. Apariția și evoluția Uniunii Monetare Europene.....

349

II.2. Adoptarea euro drept monedă unică europeană

351

II.3. Funcțiile euro, avantaje și riscuri ale implementării acestui proiect monetar

357

II.4. Evoluția către euro digital

370

Titlul II. Cadrul instituțional al sistemului monetar european și integrarea monetară în cadrul Uniunii Europene.....

373

Capitolul I. Sistemul european al băncilor centrale și Banca Centrală Europeană

373

I.1. Apariție și cadru juridic

373

I.2. Rolul și funcționarea Sistemului European al Băncilor Centrale

374

I.3. Banca Centrală Europeană: rol și organizare.....

378

I.4. Actele juridice emise de Banca Centrală Europeană

392

I.5. Băncile centrale naționale din Sistemul European al Băncilor Centrale

398

Capitolul II. Integrarea monetară în cadrul Uniunii Europene.....

401

II.1. Noțiunea de integrare în Uniunea Monetară Europeană

401

II.2. Condiții pentru integrarea monetară.....

406

II.3. Armonizarea legislației în domeniul bancar.....

410

II.4. Armonizarea prevederilor privind Statutul Băncii Naționale a României ca membră a Sistemului European al Băncilor Centrale.....

414

PARTEA A V-A**EVAZIUNEA FISCALĂ, FRAUDA FISCALĂ ȘI SANȚIONAREA ABATERILOR DE LA DISCIPLINA NORMELOR FINANCIARE**

427

Titlul I. Controlul financiar, auditul financiar și controlul fiscal. Concepte, instituții și interferențe.....

429

Capitolul I. Noțiuni și delimitări

429

I.1. Controlul financiar. Concept, funcții și clasificări.....

429

I.2. Auditul public intern și auditul financiar	432
I.2.1. Auditul public intern.....	432
I.2.2. Auditul financiar.....	434
I.3. Controlul fiscal	436
I.4. Vechi și nou, la limita dintre controlul financiar și controlul fiscal.....	437
I.4.1. Scurte observații privind un fost organ de control financiar – Garda Financiară	437
I.4.2. Curiosul caz al Direcțiilor Antifraudă Fiscală: organe fiscale sau organe de control financiar?	438
Capitolul II. Controlul financiar european	445
II.1. Introducere	445
II.2. Curtea de Conturi a Uniunii Europene	447
Capitolul III. Controlul financiar în România	451
III.1. Principalele tipuri de control financiar.....	451
III.1.1. Controlul financiar preventiv.....	451
III.1.1.1. Controlul financiar preventiv propriu.....	453
III.1.1.2. Controlul financiar preventiv delegat.....	455
III.1.2. Controlul financiar concomitent	458
III.1.3. Controlul financiar ulterior	458
III.2. Metodele controlului financiar.....	458
III.3. Procedura controlului financiar.....	459
III.4. Controlul exercitat de Ministerul Finanțelor și de Agenția Națională de Administrare Fiscală	460
III.5. Controlul exercitat de Curtea de Conturi	461
Titlul II. Cadrul actual al luptei împotriva evaziunii și a fraudei fiscale	474
Capitolul I. Noțiunile moderne de evaziune fiscală și fraudă fiscală	474
I.1. Privire generală asupra fenomenului evazionist	474
I.2. În căutarea unei noțiuni: evaziune fiscală sau fraudă fiscală?	481
Capitolul II. Noua ordine publică internațională a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.....	498
II.1. Considerații generale.....	498
II.2. Domenii de acțiune ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.....	500
II.2.1. Prețurile de transfer	500
II.2.2. BEPS (<i>Base Erosion & Profit Shifting</i>)	502
II.2.2.1. Proiectul BEPS	502
II.2.2.2. Reforma fiscală internațională din 2021	505
II.2.3. Convenția-model OCDE	506
Capitolul III. Lupta împotriva evaziunii și a fraudei fiscale la nivelul Uniunii Europene.....	508
III.1. Frauda la bugetul Uniunii Europene și crearea Parchetului European.....	508
III.2. Măsuri fiscale destinate să combată evaziunea și fraudă fiscală la nivelul Uniunii Europene	513

Capitolul IV. Combaterea evaziunii și a fraudei fiscale în România.....	524
IV.1. Prezentare generală a Legii privind evaziunea fiscală	524
IV.2. Infracțiunile de evaziune fiscală.....	525
IV.2.1. Considerații generale	525
IV.2.2. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005.....	529
IV.2.3. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 241/2005	532
IV.2.4. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005	534
IV.2.5. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 241/2005.....	542
IV.2.6. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 241/2005.....	542
IV.2.7. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 241/2005.....	543
IV.2.8. Evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 241/2005.....	543
IV.2.9. Incriminări noi introduse în Legea nr. 241/2005 în perioada 2023-2024.....	544
IV.3. Cauzele de reducere sau de înlocuire a pedepselor	547
IV.4. Infracțiunile conexe infracțiunilor de evaziune fiscală	551
IV.5. Probleme practice în domeniul evaziunii fiscale.....	553
IV.5.1. Problema suspectului de serviciu în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală.....	553
IV.5.2. Determinarea prejudiciului	554
IV.5.3. Prescripția acțiunii civile în procesul penal al evaziunii fiscale	557
IV.5.3.1. Considerații generale	557
IV.5.3.2. O premisă ceva mai concretă și o întrebare detaliată	558
IV.5.3.3. Acțiune civilă sau acțiune fiscală?.....	559
IV.5.3.4. Încetarea procesului penal ca efect al prescripției și efectele asupra judecării acțiunii fiscale.....	563
IV.5.3.5. Și totuși, prescripția.....	566
IV.5.3.6. Dreptul contribuabilului la restituirea sumelor consemnate și la plata dobânzilor fiscale aferente.....	567
IV.5.3.7. Concluzii	568
IV.5.4. Expertize fiscale sau expertize contabile pentru determinarea prejudiciilor	569
IV.5.5. Efectele Deciziei Curții Constituționale nr. 102 din 17 februarie 2021	572
IV.5.5.1. Chestiunile prealabile în procesul penal. Puncte-cheie din Decizia Curții Constituționale nr. 102/2021.....	572
IV.5.5.2. Chestiunea fiscală prealabilă, un „cartof fierbinte” pentru instanțele penale?	581
IV.5.5.3. Un prim exemplu cunoscut de aplicare a Deciziei Curții Constituționale nr. 102/2021	584

Titlul III. Sancțiunile financiare internaționale	586
Capitolul I. Scurtă introducere în problematica sancțiunilor internaționale.....	586
Capitolul II. Sancțiunile financiare aplicate în Uniunea Europeană.....	590
II.1. Cadrul general al sancțiunilor.....	590
II.2. Aspecte procedurale privind sancțiunile aplicate de Uniunea Europeană.....	591
II.3. Clasificarea regimurilor sancționatorii.....	594
II.4. Tipuri de sancțiuni.....	596
II.4.1. Indisponibilizarea bunurilor.....	596
II.4.2. Restricții de călătorie sau privind vizele.....	598
II.4.3. Restricții privind bunurile cu utilizare duală și embargoul asupra armelor.....	598
II.4.4. Restricții privind comerțul sectorial și investițiile.....	599
II.5. Concepte asociate sancțiunilor impuse de Uniunea Europeană.....	599
Capitolul III. Un caz de aplicare practică a sancțiunilor financiare ale Uniunii Europene în România. Repere și controverse.....	600
III.1. Sancțiunile financiare aplicate Federației Ruse ca urmare a ocupării Crimeei.....	600
III.2. Misterioasa situație a unui producător de îngrășăminte chimice.....	603
III.2.1. Care este relevanța listării unei entități, ce procedură trebuie urmată pentru listare și ce concluzie poate fi desprinsă din faptul că nu există o listare?.....	604
III.2.2. Care sunt criteriile pe baza cărora se poate conchide că o entitate este controlată indirect de o persoană listată și cum anume se probează existența unui asemenea control?.....	606
III.2.3. Cum se asigură publicitatea concluziei referitoare la faptul că o entitate este controlată indirect de o persoană listată?.....	607
III.2.4. Dezvoltarea principiilor teoretice în plan judiciar.....	610
Bibliografie	625